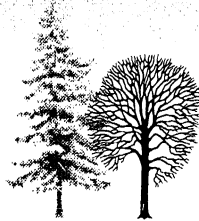

P
236

INŠTITUT ZA GOZDNO IN LESNO GOSPODARSTVO

61001 Ljubljana, Večna pot 2, p.p. 523-X, telefon: 268-963

Avtor(ji): mag. Dušan JURČ

Naslov: Priporočila za sanacijo Kettejevega drevoreda v Novem mestu

Kraj, leto: Ljubljana, 1990

ODC 416.4:46:907.12:176.1 (Aesculus hippocastanum) L.

Ključne besede: Kettejev drevored, sanacija, Aesculus hippocastanum

p 236 / 1990

Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo
pri Biotehniški fakulteti v Ljubljani

GDK 416.4:46:907.12:176.1 Aesculus hippocastanum L.

Ekspertiza

**PRIPOROČILA ZA SANACIJO KETTEJEVEGA
DREVOREDA V NOVEM MESTU**

Mag. Dušan JURČ

Ljubljana 1990

PRIPOROČILA ZA SANACIJO KETTEJEVEGA DREVOREDA V NOVEM MESTU

V petek, 25.5. smo na željo Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine iz Novega mesta pregledali Kettejev drevored v Novem mestu sodelavka zavoda Mira Ivanovič, dipl. biol., tov. Ivan Hrovatič iz Sekretariata za urbanizem in varstvo okolja občine Novo mesto in mag. Dušan Jurc, dipl. biol., fitopatolog iz IGLG. Drevored je v zelo slabem stanju in za njegovo sanacijo potrebujete mnenje o možnostih in napotke o načinih za izboljšanje današnjega stanja drevoreda.

Kettejev drevored je del stare, opuščene ceste iz Novega mesta proti Ljubljani, ki je na obeh straneh obsajena z divjim kostanjem (*Aesculus hippocastanum* L.). Začne se blizu avtobusne postaje v Novem mestu, poteka preko vrha nizkega hriba ter se zapet priključi na novo cesto proti Ljubljani. V drevoredu je zasajenih približno 350 divjih kostanjev, približno 150 jih je bilo že odstranjenih.

Drevje je v zelo slabem stanju zaradi napak oskrbovalcev v bližnji in daljni preteklosti in zaradi bolezni. Menimo, da so za slabo stanje drevoreda najpomembnejši naslednji dejavniki:

1. Neustrezno rastišče za divji kostanj

Tla ob cesti so težka, glinasta in zbita. Divji kostanj potrebuje bogata, rahla in globoka tla. Na rastišču v Kettejevem drevoredu bi divji kostanj nikoli ne mogel ustrezno rasti in doseči zanj normalne velikosti, ostati vitalen in doseči starost, kot bi jo dosegel na zanj ugodnem rastišču. Tisti, ki je zasadil divji kostanj na ta rastišča, je naredil najodločilnejšo napako, ki je pomemben vzrok današnjega slabega stanja.

2. Številne rane na lubju

Rane so dveh vrst. Ene so povzročila vozila (ob našem ogledu drevoreda je avtobus pri obračanju odčesnil veliko zaplato lubja), obiskovalci in stroji, s katerimi so čistili tla pod krošnjami letos spomladi. Pred prvomajskimi prazniki leta 1990 je Cestno podjetje Novo mesto urejevalo brežine ob cesti, odtok vode in odstranilo plast zemlje nad koreninami v delu drevoreda. Z malomarnim delom, s pretežno mehanizacijo za tako občutljivo področje in s popolnim nepoznavanjem nevarnosti takih posegov za drevje, je Cestno podjetje napravilo delu drevoreda nepopravljivo škodo. Zemljo pod krošnjami so odstranili do debla in pri tem potrgali številne korenine, poškodovali korenikičnike nekaterih dreves in še preostale korenine v tleh. Odstranjevanje korenin bo močno oslabilo drevje, skozi poškodbe bodo v les prodirale glive. Vsa škodljivost posega se bo na drevju pokazala šele v prihodnosti.

Druge vrste ran so nastale zaradi obžaganja vej pred približno 10.leti v enem delu drevoreda in pred približno 20.leti v drugem delu drevoreda. Razlog izvajalca za tako drastičen poseg v krošnje (odžagane so bile vse veje in ostala so le debla, ki so nato močno odgnala) nam ni znan, vendar je res, da so drevesa v drevoredu nasajena pregosto in so verjetno s krošnjami ovirala ena drugo. Morda je bil razlog tudi splošna nevitálnost drevja (hiranje), zaradi katere nekateri svetujejo močno redukcijo krošnje, ki se nato z močnim odganjanjem pomladi. Nastale rane niso bile ustrezno zaščitene in les debel trohni tako močno, da so debla že votla.

3. Vsakoletna okužba z listno sušico divjega kostanja

V zadnjih letih je pri nas vedno pogostejša bolezen listna sušica divjega kostanja, ki jo povzroča gliva *Guignardia aesculi* (Peck) Steward. Zajedavka prezimi v odpadlem okuženem listju, kjer spomladi oblikuje trose, ki okužijo mlade liste. Tu nastanejo nekrotične pege, ki se večajo in združujejo. Tako je

ob močni okužbi že konec julija lahko vse listje rjavo, odpada in pogosto nato drevo ponovno odžene in včasih celo jeseni cveti. Stalna vsakoletna okužba močno oslabi divji kostanj.

Zaradi naštetih vzrokov za slabo stanje Kettejevega drevoreda je sanacija zelo težavna. Dokler bo drevored obstajal bo potrebna stalna kontrola in strokovno ukrepanje.

a/ Rastišče:

Najbolje bi bilo nadomestiti vso odstranjeno prst s kompostom in površino pod krošnjami vzdrževati čisto, nezaraščeno s travo. Ker je velika možnost odplavljanja (erozije) nezaraščene površine in zaradi velikih stroškov za kompost, priporočamo gnojenje z mineralnim gnojilom. Za gnojenje odraslih dreves je v literaturi (P.H.Bridgeman: Tree Surgery, David and Charles, 1976) priporočeno enkratno gnojenje z uravnoteženim NPK gnojilom v količini 250 g/m² v kolobarju, ki naj bo širok 3 m. (tako, da je 1,5 m kolobarja pod krošnjo, 1,5 m pa izven projekcije krošnje).

Gnojilo plitko vkopljite v tla (ročno, ne strojno!) in zasejte travo. Na nekaterih mestih ovirajo rast divjih kostanjev drevesa, ki rastejo na brežini ob drevoredu. Zelo je pomembno, da ta drevesa odstranite in omogočite kostanjem neovirano rast. Za zagotovitev obstoja kostanjev bo potrebno posekati tudi nekaj zelo velikih hrastov, saj s krošnjami segajo daleč nad drevored.

b/ Rane na lubju

Rane, ki so nastale pre^d kratkim, so bile slabo oskrbljene. Vsako rano na lubju, ne glede na njeno obliko ob nastanku, je potrebno oblikovati s tesarskim dletom v ovalno rano, ki se zgoraj in spodaj koničasto zaključuje. Premazati jo je potrebno s kambisanom.

Najobsežnejše delo v Kettejevem drevoredu bo sanacija trohnečih debel in vej. To delo je tudi izredno pomembno, saj so nekatera drevesa že tako strohnela, da se lahko odlomijo, posamične veje ali podre celo drevo. To delo mora opraviti ustrezno opremljen strokovnjak - le-ta mora presoditi, katero drevo se še izplača sanirati in katero ni več perspektivno (tudi v zvezi z najnovejšimi poškodbami korenin pri odstranjevanju tal ob deblih). Presoja perspektivnosti posameznega drevesa mora upoštevati tudi zemeljska dela pri odvodnjavanju cestišča. Če bi se s temi ^{deli} še dodatno poškodovale korenine nekaterih dreves, so tista neperspektivna. Menimo, da je potrebno odločitev o odstranjevanju dreves pretehtati tudi z merili časovne perspektive in poizkušati poenotiti posamezne dele drevoreda (pustiti strnjene vrste odraslih dreves in jih sanirati, odstraniti posamezna stara drevesa, da dobimo enotno vrsto novih dreves).

Krošnje so bile pred približno 10. in 20. leti obžagane. Drevje je močno odgnalo in ni bilo ustrezno oskrbovano. Zato so krošnje izredno goste in jih je potrebno čim preje razredčiti. Ukrep je zakasnel, vendar je kljub nastajanju novih ran potreben, ker je potrebno krošnje zgostiti in preprečiti nastajanje dolgih, tankih vej, ki se zlahka zlomijo.

c/ Listna sušica divjega kostanja

Klasični napotki za preprečevanje okužbe z listno sušico divjega kostanja temeljijo na odstranjevanju odpadlega listja, od koder spomladi trosi okužijo letošnje liste. Nekateri dvomijo o uspešnosti tega načina obrambe pred boleznijo. Možno je tudi škropljenje drevja z organskimi fungicidi spomladi, vendar menimo, da bi bilo to v Kettejevem drevoredu praktično neizvedljivo (in drago). Zagotovo bo redčenje krošenj in odstranitev drugega drevja na brežinah spremenilo mikroklimo v krošnjah (zmanjšalo zračno vlago) in morda okužba v bodoče ne bo tako močna, gnojenje bo okrepilo drevje, da bo lažje preživelostalno predčasno odpadanje listja.

Manjkajoča drevesa nadomestite na mestih, kjer so rasla prejšnja. Znana je varieteta divjega kostanja, ki ima vrstnate cvetove in je zato sterilna - nima plodov. (*Aesculus hippocastanum* "Baumanij"). Po informacijah dr. Šiftarja iz Murske Sobote je ta varieteta pogojno odporna proti listni sušici divjega kostanja (tega podatka v naši literaturi nismo zasledili). Pri odstranjevanju panjev je potrebno kolikor se le da paziti, da ne poškodujete živih korenin sosednjih dreves. Zato jih ne odstranjajte s težko mehanizacijo.

Sadilne jame za novo nasajene kostanje naj bodo čim večje, toliko, kolikor še dopuščajo korenine sosednjih dreves (npr. premer 2 m, globina 1 m). Čim več zbite, glinaste zemlje na mestu sajenja zamenjajte z rahlo, humusno prstjo.

Predvsem priporočamo, naj bo delo v drevoredu skrbno opravljeno. Najpomembnejše poškodbe drevoreda so nastale z malomarnim, nestrokovnim delom v zadnjih letih. Nikakor se ne sme več zgoditi, da bi delavci kurili odpadke pod krošnjami dreves, kot so to v letošnjem letu storili delavci GC Novo mesto, TOZD Hortikultura. Zaradi tega se je posušilo eno drevo, eno je delno poškodovano. Drevo je živo bitje in to mora upoštevati vsak, kdor bo delal v drevoredu. Načelo pri sanaciji je torej: čim manj novih poškodb drevja, čim bolj izboljšati rastišče (gnojenje, osvetljevanje krošenj), čim manj posegati v območje korenin drevja. Saniranje debel (z ukrepi drevesne kirurgije) je potrebno zaradi zmanjševanja hitrosti trohnenja lesnine debel in preprečevanja nepričakovanih lomov vej, ki lahko poškodujejo obiskovalce drevoreda.

Sestavil:

Mag. Dušan Jurc, dipl. biol.

Direktor:

Marko Kmecl, dipl. inž. gozd.

